

УДК 332.122:338.45

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2021-49-59-70>

ПРОМИСЛОВИЙ РОЗВИТОК У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНКЛЮЗІЇ

Дейнеко Л. В.,
Ципліцька О. О.

Актуальність теми дослідження. Індустріалізація регіонів виступає однією з найефективніших стратегій скорочення бідності та економічної відсталості. Забезпечення інклюзивності промислового розвитку, зокрема, в регіональному розрізі, дозволить створити умови, що найкраще відповідають потребам місцевих громад та наявному економічному потенціалу регіонів.

Постановка проблеми. Для забезпечення інклюзивного розвитку громад необхідний цілісний системний підхід, спроможний вибудувати комплекс скоординованих цілей і завдань для стимулювання промислового розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми забезпечення регіональної інклюзії в останній час стали об'єктом вивчення багатьох міжнародних організацій та українських і зарубіжних вчених: Авдокушина Є.Ф., Аджемоглу Д., Робінсона Дж., Бобух І., Щегель С., Манцурова І.Г., Мельника М.І., Пікетті Т., Прогнімака О.Д., Райнерта Е., Раньєрі Р., Рамоса Р., Решетила В.П., Хоменка О.В. та інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Існуючі дослідження переважно спрямовані на виявлення загальних питань інклюзивного розвитку, уточнення його сутності та репрезентуючих індикаторів, але недостатньо висвітлюють множину та роль тих чинників, за допомогою яких такий інклюзивний розвиток є досяжним, зокрема, на регіональному рівні.

Постановка завдання. Мета статті спрямована на визначення можливостей та обмежень розвитку промислового сектору для забезпечення регіональної інклюзії в умовах децентралізації та євроінтеграції регіонів.

Метод або методологія проведення дослідження. В дослідженні було застосовано як загальнонаукові (аналіз, синтез, індукція, порівняння), так і спеціальні (статистичне групування та ранжування, кореляційний аналіз, абстрактно-логічний метод, системний аналіз) методи.

Викладення основного матеріалу (результати роботи). Запропонована методика рейтингування регіонів України за рівнем інклюзивності, що базується на 15 соціально-економічних та екологічних індикаторах, яка дозволила на основі кореляційного аналізу встановити взаємозв'язок між ВРП на одну особу, промисловим розвитком та рівнем регіональної інклюзії. Проаналізовані причини низької інклюзивності регіонів. Виявлені перешкоди для промислового розвитку, що полягають у недостатності інвестицій у промисловість, технологічній відсталості промислового виробництва, відсутності узгоджених інтересів та дій стейкхолдерів. Відзначено розрив темпів економічного зростання регіонів і встановленими у Цілях Сталого Розвитку орієнтирами. Запропоновано напрями інституційної розбудови регіонів для сприяння промислому зростанню й інклюзивному розвитку.

Галузь застосування результатів: регіональна промислова політика.

Висновки відповідно до статті. Виявлений зв'язок між рівнем промислового розвитку регіону та його інклюзивністю дає підстави стверджувати, що шляхом піднесення промислового розвитку в низькорейтингових регіонах можна досягти вищого рівня інклюзивності. Для цього необхідне залучення інвестицій у нові робочі місця та гідну оплату праці, розробка нових інституційних технологій,

коопераційні форми розвитку та господарювання, спрямовані на широке застосування порівняльних переваг регіонів.

Ключові слова: промислова політика, регіональна інклюзія, Цілі Сталого Розвитку, соціальна інклюзивність, іноземні інвестиції.

ПРОМЫШЛЕННОЕ РАЗВИТИЕ В ОБЕСПЕЧЕНИИ РЕГИОНАЛЬНОЙ ИНКЛЮЗИИ

Дейнеко Л. В.,
Цыплицкая Е. А.

Актуальность темы исследования. Индустриализация регионов выступает одной из наиболее эффективных стратегий сокращения бедности и экономической отсталости. Обеспечение инклюзивности промышленного развития, в частности, в региональном разрезе, позволит создать условия, которые наилучшим образом соответствуют нуждам местных общин и имеющемуся экономическому потенциалу регионов.

Постановка проблемы. Для обеспечения инклюзивного развития общин необходим целостный системный подход, способный выстроить комплекс скоординированных целей и задач для стимулирования промышленного развития.

Анализ последних исследований и публикаций. Проблемы обеспечения региональной инклюзии в последнее время стали объектом изучения многих международных организаций и украинских и зарубежных ученых: Авдокушина Е. Ф., Аджемоглу Д., Робинсона Дж., Бобух И., Щегель С., Манцурова И. Г., Мельника М. И., Пикетти Т., Прогнимакка О. Д., Райнерта Э., Раньеро Р., Рамоса Р., Решетило В. П., Хоменко О. В. и других.

Выделение неисследованных частей общей проблемы. Существующие исследования преимущественно направлены на выявление общих вопросов инклюзивного развития, уточнение его сущности и репрезентативных индикаторов, но недостаточно отображают множество и роль тех факторов, с помощью которых такое инклюзивное развитие является достижимым, в частности, на региональном уровне.

Постановка задачи, цели исследования. Цель статьи направлена на определение возможностей и ограничений развития промышленного сектора для обеспечения региональной инклюзии в условиях децентрализации и евроинтеграции регионов.

Метод или методология проведения исследования. В исследовании были использованы как общенаучные методы (анализ, синтез, индукция, сравнение), так и специальные (статистическая группировка и ранжирование, корреляционный анализ, абстрактно-логический метод, системный анализ) методы.

Изложение основного материала (результаты работы). Предложена методика рейтингования регионов Украины по уровню инклюзивности, которая базируется на 15 социально-экономических и экологических индикаторах и позволила на основе корреляционного анализа установить взаимосвязь между ВРП на душу населения, промышленным развитием и уровнем региональной инклюзии. Проанализированы причины низкой инклюзивности регионов. Выявлены преграды для промышленного развития, которые состоят в недостаточности инвестиций в промышленность, технологической отсталости промышленного производства, отсутствии согласованных интересов и действий стейкхолдеров. Отмечен разрыв темпов экономического роста регионов с установленными Целями Устойчивого Развития ориентирами. Предложены направления институционального развития регионов для содействия промышленному подъему и инклюзивному росту.

Область применения результатов: региональная промышленная политика.

Выводы в соответствии со статьей. Выявленная связь между уровнем промышленного развития региона и его инклюзивностью даёт основания утверждать, что путем подъема промышленного развития в низкорейтинговых регионах можно достичь более высокого уровня инклюзивности. Для этого необходимо привлечение инвестиций в новые рабочие места и достойную оплату труда, разработка новых институциональных технологий, кооперационные формы развития и хозяйствования, направленные на широкое использование сравнительных преимуществ регионов.

Ключевые слова: промышленная политика, региональная инклюзия, Цели Устойчивого Развития, социальная инклюзивность, иностранные инвестиции.

INDUSTRIAL DEVELOPMENT IN REGIONAL INCLUSION PROVISION

Deineko Liudmyla,
Tsyplitska Olena

Relevance of research topic. The regional industrialization is one of the most effective strategies of poverty reduction and economic backwardness. Ensuring the inclusiveness of industrial development, particularly from a regional perspective, will create the conditions that best meet the needs of local communities and the existing economic potential of the regions.

Formulation of the problem. Inclusive community development requires a holistic, systemic approach that can build a set of coordinated goals and objectives to foster industrial development.

Analysis of recent research and publications. The problems of ensuring regional inclusion have recently become the object of study of many international organizations and Ukrainian and foreign scientists: Avdokushin E.F., Acemoglu D., Robinson J., Bobukh I., Schegel S., Mantsurov I.G., Melnyk M.I., Piketti T., Prognimak O.D., Rainert E., Ragnieri R., Ramos R., Reshetilo V.P., Khomenko O.V., and others.

Selection of unexplored parts of the general problem. Existing studies are mainly aimed at identifying general issues of inclusive development, clarifying its essence and performance indicators, but do not sufficiently reflect the variety and role of those factors through which such inclusive development is achievable, in particular, at the regional level.

Setting the task, the purpose of the study. The aim of the article is to identify the opportunities and limitations of the industrial sector to ensure regional inclusion in the context of regional decentralization and Eurointegration.

Method and methodology for conducting research. In the study both general scientific methods (analysis, synthesis, induction, comparison) and special methods (statistical grouping and ranking, correlation analysis, abstract-logical method, system analysis) are used.

Presentation of the main material (results of work). The method of rating the regions of Ukraine by the level of inclusiveness, which is based on 15 socio-economic and environmental indicators is proposed. It allowed to establish the relationship between the GRP per capita, industrial development and the level of regional inclusion on the base of correlation analysis. The reasons for low inclusiveness of the regions are analyzed. The barriers to industrial development consisting of insufficient investment in industry, technological backwardness of industrial production, lack of coordinated interests and actions of stakeholders, were revealed. The gap between the rates of economic growth of regions and the benchmarks set by the Sustainable Development Goals was designated. The directions of regional institutional development to promote industrial progress and inclusive growth are proposed.

The field of application of results: regional industrial policy.

Conclusions according to the article. The revealed relationship between the level of industrial development of the region and its inclusiveness allows to argue that a higher level of inclusiveness can be achieved by increasing industrial development in low-rated regions. For this purpose, it is necessary to attract investment in new jobs and decent wages, to develop new institutional technologies, cooperative forms of development and economic management, aimed at wide use of comparative advantages of the regions.

Key words: industrial policy, regional inclusion, Sustainable Development Goals, social inclusiveness, foreign investments

JEL Classification: L50, E24, O18

Актуальність теми дослідження. Індустріалізація регіонів виступає однією з найефективніших стратегій скорочення бідності та економічної відсталості. У своїй лекції про стару і нову промислову політику професор Гарвардського університету Д. Родрік відмітив, що сучасна промислова політика має бути орієнтована, в першу чергу, на створення якісних робочих місць у промисловості [1], що надає промисловій політиці соціальної спрямованості. Саме тому забезпечення інклюзивності промислового розвитку, зокрема, в регіональному розрізі, де заходи промислової політики будуть найкраще відповідати потребам місцевих громад та наявному економічному потенціалу, набуває актуальності для України.

Із реформою децентралізації індустріалізація та реіндустріалізація мають стати провідними напрямками інклюзивного розвитку регіонів для зміцнення їх фінансово-податкової бази, підвищення соціальних стандартів, створення комфортного бізнес-середовища, а також забезпечення високої конкурентоспроможності в національному та міжнародному економічному просторі.

Постановка проблеми. На сьогодні практика формування регіональної політики в Україні потребує цілісного системного підходу до забезпечення інклюзивного розвитку, який спрямований не лише на досягнення окремих показників соціально-економічного розвитку регіональних та місцевих програм, а спроможний вибудувати комплекс скоординованих цілей і завдань, які синергією здатні забезпечити поряд з економічними також і соціальні, екологічні, культурні вигоди для місцевих громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми забезпечення регіональної інклюзії в останній час стали об'єктом вивчення багатьох міжнародних організацій, зокрема, Всесвітнього економічного форуму [2], Європейського Банку Реконструкції та Розвитку [3], Організації Об'єднаних Націй із Промислового Розвитку [4]. Різні аспекти інклюзивного розвитку знайшли відображення у роботах українських та зарубіжних вчених: Авдокушина Є. Ф. [5], Аджемоглу Д. та Робінсона Дж. [6], Бобух І. та Щегель С. [7], Манцурова І. Г. [8], Мельника М. І. [9], Пікетті Т. [10], Прогнімак О. Д. [11], Райнерта Е. [12], Раньєрі Р. та Рамоса Р. [13], Решетила В. П. [14], Хоменка О. В. [15] та інших. Разом з тим, вказані дослідження переважно спрямовані на виявлення загальних питань інклюзивного розвитку, уточнення його сутності та репрезентуючих індикаторів, але недостатньо висвітлюють множину та роль тих чинників, за допомогою яких такий інклюзивний розвиток є досяжним, зокрема, на регіональному рівні.

Мета дослідження спрямована на визначення можливостей та обмежень розвитку промислового сектору для забезпечення регіональної інклюзії в умовах децентралізації та євроінтеграції регіонів.

Методологія проведення дослідження. Для оцінки потенціалу промисловості в індукуванні інклюзивного розвитку регіонів в дослідженні було застосовано як загальнонаукові (аналізу, синтезу, індукції, порівняння), так і спеціальні (статистичного групування та ранжування, кореляційний аналіз, абстрактно-логічний, системного аналізу) методи.

Викладення основного матеріалу. Регіональну інклюзію можна розглядати як процес залучення регіонів у загальнонаціональні господарські процеси в рамках регіонального поділу праці та участі у ланцюгах доданої вартості; забезпечення рівних можливостей для членів місцевих громад та високих соціальних стандартів життя; формування сталих міжгосподарських відносин у територіальному розрізі. Такий процес забезпечує рівномірний розподіл благ, створення умов для повного використання трудового потенціалу та соціальної залученості з метою подолання бідності, базуючись на принципах сталого розвитку [15, с. 70], і головне – сприяє скороченню регіональної нерівномірності.

Питання про економічне зростання, що супроводжується зменшенням диференціації доходів, скороченням бідності, покращенням якості людського капіталу, було підняте у роботах Т. Пікетті «Капітал у двадцять першому столітті» [10], пізніше – у книзі «Чому одні країни багаті, а інші бідні» Д. Аджемоглу та Дж. Робінсона [6] та інших виданнях другої декади XXI століття. Вони зосередили увагу на тому, що гірше економічне становище країн пов'язано, в першу чергу, із відмінностями у політико-інституційних механізмах розвитку.

В Україні диференціація регіонального розвитку обумовлена як економіко-географічними чинниками, зокрема: агломераційними ефектами, забезпеченістю корисними копалинами із значним попитом на світовому ринку, близькістю до стратегічних морських та суходільних шляхів тощо, так і історико-культурними й інституційними факторами. Регіонам, позбавленим «природних» абсолютних переваг, для зниження рівня диференціації слід використовувати потенціал факторів «другого ешелону» – людського капіталу, інститутів, сфер економічної діяльності, що на них ґрунтуються. Масштабні інвестиції у людський капітал, зміцнення інституційної підтримки соціально-економічних процесів у регіоні можуть стати вирішальними чинниками притоку інвестицій з точки зору сприятливого клімату на ринку праці та в управлінській сфері. Тригерами інвестиційних впливів для забезпечення інклюзивного розвитку та зростання регіону виступає покращення інфраструктури регіону та пожвавлення економічної активності, зокрема промислової, зв'язок якої із ВРП є значним [16, с. 67].

Всесвітній економічний форум із метою розширення розуміння якості економічного зростання підготував Доповідь про інклюзивне зростання та розвиток у 2017 р. [2], в якій запропонував альтернативний валовому внутрішньому продукту індекс інклюзивного розвитку (IDI – Inclusive Development Index). Для обчислення індексу до традиційних ВВП на одну особу, рівня зайнятості та продуктивності праці були додані показники, що характеризують розподіл доходів в економіках та міжгенераційну рівність і сталість. IDI дозволяє багатьом бідним країнам, які, проте, мають більш сталі соціально-економічні та екологічні параметри господарської системи піднятися вище у рейтингу держав, демонструючи більш якісні підходи до формування державної політики. За цим показником Україна знаходилася у 2018 р. на 49 місці серед трансформаційних економік із значенням 3,42 бали, що на 6,8% нижче, ніж показник 2013 р., внаслідок чого була віднесена до країн із «спадною» інклюзивністю. Такий низький показник інклюзивного розвитку свідчить про наявність інфраструктурних проблем, недоліків в диверсифікації економіки та загроз для інвестиційного розвитку. Сусідні країни Східної Європи – Угорщина та Польща перебувають відповідно на другому та п'ятому місцях у рейтингу групи із балами 4,74 та 4,61, і віднесені до прогресивних та повільно прогресивних країн.

Країни ЄС поставили завдання інклюзивного розвитку в центр програми «Європа-2020», в якій зазначається, що зростання має бути інтелектуальним, сталим та інклюзивним, базуватися на залученні до відповідних процесів усіх секторів економіки, усіх верств суспільства для досягнення високого рівня зайнятості, продуктивності та соціальної єдності. Для реалізації цих пріоритетів сформовано пакет з п'яти цілей у таких сферах як зайнятість, інновації, зміна клімату та енергетика, освіта, боротьба проти бідності та соціального відчуження [14, с. 8].

Ідея IDI дозволяє застосувати загальну методіку його побудови не лише для країн світу, але й для регіонів однієї країни. При оцінці рівня інклюзивності регіонів важливо враховувати стан розвитку тих ключових сфер економічної діяльності, які сприяють масштабуванню позитивних екстерналій для соціальної рівності та добробуту. Значну роль тут відіграє промисловий сектор, в якому традиційно створюються «точки зростання» регіональних економік [17]. Використовуючи значною мірою методологію Всесвітнього економічного форуму і водночас концентруючись на деяких аспектах розвитку промисловості у регіонах та її екологічному сліді, було здійснено рейтингову оцінку інклюзивності регіонів за такими етапами:

1. Обґрунтування вибору та формування системи соціально-економічних та екологічних показників регіонального розвитку. На цьому етапі ми керувалися Цілями Сталого Розвитку, які значною мірою передбачають рівні можливості для усіх верств населення та підвищення його добробуту [18], а також широким розумінням поняття інклюзивності: інклюзивний розвиток – це концепція, яка забезпечує справедливі можливості та рівноправність для економічних учасників, що супроводжується вигодами для кожного сектору економіки та різних верств суспільства. При цьому, поряд з традиційними моделями економічного зростання, увага акцентується на рівності людського капіталу, екологічного стану довкілля, соціального захисту та продовольчої безпеки як чинників світової безпеки в широкому розумінні [13]. По трьох складових – економічній, соціальній та екологічній, запропоновано по п'ять показників (табл.1).

2. Збір статистичної інформації. Джерелом виступили дані Державної служби статистики [19] та Головних управлінь статистики в областях та у м. Києві.

Таблиця 1. Система показників рівня інклюзивності розвитку регіону

Категорія	Обґрунтування	Показник
Економічні	Покращення доступу до технологій, інвестиції в інновації та модернізацію виробничих екосистем та екосистем життєдіяльності людини є цільовими орієнтирами сталого та інклюзивного розвитку, результатом якого повинно стати підвищення продуктивності праці та гідна її оплата	1. Валовий регіональний продукт (ВРП) на одну особу (грн)
		2. Капітальні інвестиції на одну особу (грн)
		3. Іноземні інвестиції в регіон на одну особу (дол. США)
		4. Питома вага відвантаженої інноваційної продукції промисловості (%)
		5. Співвідношення темпів зростання продуктивності та реальної заробітної плати (разів)
Соціальні	Подолання бідності одна з головних проблем, розв'язання якої передбачено Цілями Сталого Розвитку. Воно передбачає підвищення рівня зайнятості та доходів осіб, що відносяться, в першу чергу, до нижнього квінтіля доходів. Це буде сприяти покращенню загальної демографічної ситуації та якості людського капіталу.	6. Рівень зайнятості в працездатному віці (%)
		7. Питома вага населення з рівнем доходів нижче прожиткового мінімуму (%)
		8. Очікувана тривалість життя при народженні (років)
		9. Номінальна нарахована середньомісячна заробітна плата працівників (грн)
		10. Коефіцієнт демографічного навантаження (грн)
Екологічні	Енергетика з відновлювальних ресурсів, скорочення енергомісткості, «озеленення» промислового виробництва є невід'ємними атрибутами раціонального природокористування. Зняття навантаження з навколишнього середовища сприяє широкому доступу людей до якісного ресурсозабезпечення їх життєдіяльності	11. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря в розрахунку на одного мешканця (кг)
		12. Поточні витрати на охорону навколишнього середовища до ВРП (%)
		13. Частка електроенергії, що виробляється за рахунок відновлювальних джерел (%)
		14. Кінцеве споживання електроенергії на виробничі потреби (млн кВт-год)
		15. Капітальні інвестиції в охорону навколишнього середовища (% до ВРП)

Джерело: авторська розробка.

3. Розрахунок рейтингу інклюзивності регіонів окремо по кожному показнику. Серед вказаних показників є дестимулятори (п. 7, 10, 11), рейтинг по яких формується у зворотному порядку: найнижчому значенню приписується найменший ранг, найвищому – найбільший, та стимулятори (інші). Для складання рейтингу використовується метод порівняння по рангах. Для кожного регіону отримується кумулятивний ранг (формула 1):

$$R_i = \sum_{j=1}^m r_{ij}, \quad (1)$$

де R_i – кумулятивний ранг i -го регіону;
 r_{ij} – ранг i -го регіону по j -му показнику;
 m – кількість показників рівня інклюзивності.

4. Складання рейтингу регіонів на основі кумулятивного рангу. Кількість рангів дорівнює n – кількості регіонів. Регіону з найменшим значенням кумулятивного рангу присвоюється рейтинг 1, далі по зростанню – 2, 3 і т.д.

Результат застосування даної методики для України по показниках інклюзивності та рейтинг регіонів України за ВРП на одну особу у 2018 році подано в табл. 2.

Результати різних оцінок підтверджують найбільшу поляризацію м. Києва, який лідирує в усіх рейтингах. Слід зазначити, що зв'язок між рейтингом за ВРП на одну особу та рейтингом інклюзивності є значним і відображає дію «теорії економічного зростання в інтересах бідних» Н. Каквані та Е. М. Пернія, згідно з якою бідність скорочується за умови зростання всіх доходів з однаковою швидкістю [15]. Більший розмір ВРП на одну особу непрямо свідчить про відносно більший рівень доходів в даному регіоні, а значить – і кращий стан соціального розвитку. Разом з тим, до десятки лідерів рейтингу інклюзивності входять і Львівська (11-те місце за ВРП на одну особу), і Івано-Франківська (18-те місце за ВРП на одну особу) області, які мають високі значення соціальних характеристик розвитку.

На останньому, 25-му місці, у рейтингу перебуває Волинська область через її низькі позиції по інноваційній діяльності промислових підприємств (20-те місце), співвідношенню темпів зростання заробітної плати та продуктивності праці (18-те місце), рівню зайнятості у працездатному віці (25-те місце), рівню малозабезпеченості населення (24-те місце), номінальній нарахованій заробітній платі працівників (19-те місце), частці електроенергії, що виробляється з відновлювальних джерел (23-те місце), кінцевому споживанню електроенергії на виробничі потреби (21-е місце) та капітальним інвестиціям в охорону довкілля у відсотках до ВРП (19-те місце).

Таблиця 2. Результати рейтингової оцінки інклюзивного розвитку регіонів України за різними методиками, 2018 р.

Регіон	Рейтинг регіонів за ВВП на одну особу	Рейтинг регіонів за індексом інклюзивного розвитку із промисловою складовою	Частка зайнятих у промисловості регіону, %
м. Київ	1	1	7,2
Полтавська	2	9	16,8
Дніпропетровська	3	5	24,0
Київська	4	2	17,3
Харківська	5	4	18,4
Запорізька	6	6	22,4
Черкаська	7	11	14,1
Одеська	8	7	8,5
Вінницька	9	15	10,5
Миколаївська	10	8	13,1
Львівська	11	3	14,6
Чернігівська	12	17	12,4
Кіровоградська	13	16	12,9
Сумська	14	12	14,5
Житомирська	15	21	14,7
Хмельницька	16	22	12,3
Волинська	17	25	13,4
Івано-Франківська	18	10	12,0
Херсонська	19	19	8,9
Рівненська	20	23	13,2
Тернопільська	21	20	8,9
Донецька	22	14	25,9
Закарпатська	23	13	11,7
Чернівецька	24	18	10,3
Луганська	25	24	19,9

Джерело: авторська розробка.

Як засвідчив аналіз, кореляція між часткою зайнятих у промисловому секторі та рейтингом інклюзивності є значною (за винятком м. Київ, м. Одеса, Луганської та Донецької областей) і становить -0,63, враховуючи, що 1 – найкращий рейтинг, 25 – найгірший, тобто чим вище частка зайнятих у промисловості, тим краще рейтинг регіону. Відповідно найбільше потребують заходів із підвищення рівня інклюзивності, а відтак і його джерел – розбудови промислового й інших секторів регіони з рейтингом нижче 15, зокрема, Волинська, Луганська, Рівненська, Хмельницька, Житомирська, Тернопільська, Херсонська, Чернівецька, Чернігівська та Кіровоградська області.

Індустріалізація регіонів з низьким рейтингом інклюзивності вимагає значних ресурсів. Так, створення одного робочого місця для України на початку 2000-х років оцінювалося у понад 40 тис. грн. Нині, у 2021 році, з урахуванням інфляції його вартість становить не менше 400 тис. грн., а за деякими даними, від 20 до 100 тис. дол. залежно від рівня технологічності [20]. Джерелом цих коштів можуть виступати державні видатки на підтримку розвитку малого та середнього бізнесу, програми розвитку регіонів тощо, власні і залучені кошти підприємств та іноземні інвестиції. Останні становлять значний ресурс в умовах бюджетних обмежень регіонів, стагнації промислового виробництва у країні та надмірної, не сумісної із рівнем операційної рентабельності промислових підприємств, вартості кредитних ресурсів.

Активізація інвестиційної діяльності у промисловому секторі регіонів України вже тривалий час залишається актуальною проблемою їх економічного розвитку. З кожним роком нестача інвестицій у розвиток та модернізацію промислового та інших секторів збільшує технологічний відрив вітчизняного виробництва від розвинених економік, а значить зменшує конкурентоздатність регіонів та шанси буди залученими до національних і глобальних ланцюгів доданої вартості. Наслідками виступає нераціональне природокористування та диспропорції соціального розвитку. Обсяг коштів, що вкладається у промисловість регіонів, не може забезпечити інноваційно-технологічного переозброєння виробничо-технічної бази, що викликає втрату конкурентних позицій вітчизняних підприємств на вітчизняному і світовому ринках та інші проблеми, пов'язані із екстенсивним економічним розвитком.

За період 2015-2019 рр. в Україні щорічний приріст іноземних інвестицій у регіони склав в середньому 4,2%, але їх розподіл між секторами економіки та по регіонах є вкрай нерівномірним (рис. 1).

З рис.1 можна побачити, що за 2015-2019 рр. відбувся суттєвий відтік інвестицій з переробної промисловості у 8 областях України: Закарпатській (на 30,5 млн. дол. США), Івано-Франківській (на 181,7 млн. дол. США), Кіровоградській (на 1 млн. дол. США), Луганській (на 147 млн. дол. США), Миколаївській (на 5,4

млн. дол. США), Херсонській (на 46,4 млн. дол. США), Черкаській (на 158,2 млн. дол. США) та м. Київ (на 111,7 млн. дол. США). Для областей з рейтингом інклюзивності нижче 10 – ці значення є критичними: це втрата майже 15 тисяч робочих місць у переробному секторі та за рахунок мультиплікативного ефекту в рамках ланцюгів постачань [21, с. 8] – понад 100 тисяч робочих місць у суміжних секторах економіки.

Приріст інвестиційних надходжень в інших регіонах потенційно дає змогу створити близько 60 тис. робочих місць. Разом з тим за період 2016-2019 рр. кількість робочих місць в промисловості регіонів скоротилася на 33,3 тис. Найбільше постраждали Донецька (-41,5 тис. од.) та Луганська (-24 тис. од.) області. Однак, якщо їх стан здебільшого обумовлюється нестабільною військово-політичною ситуацією, то втрата 8,6 тис. роб. місць у промисловості Дніпропетровської, 4,5 тис. роб. місць Сумської, 2,9 тис. роб. місць Чернігівської, 2 тис. роб. місць Миколаївської областей зумовлена деіндустріалізацією.

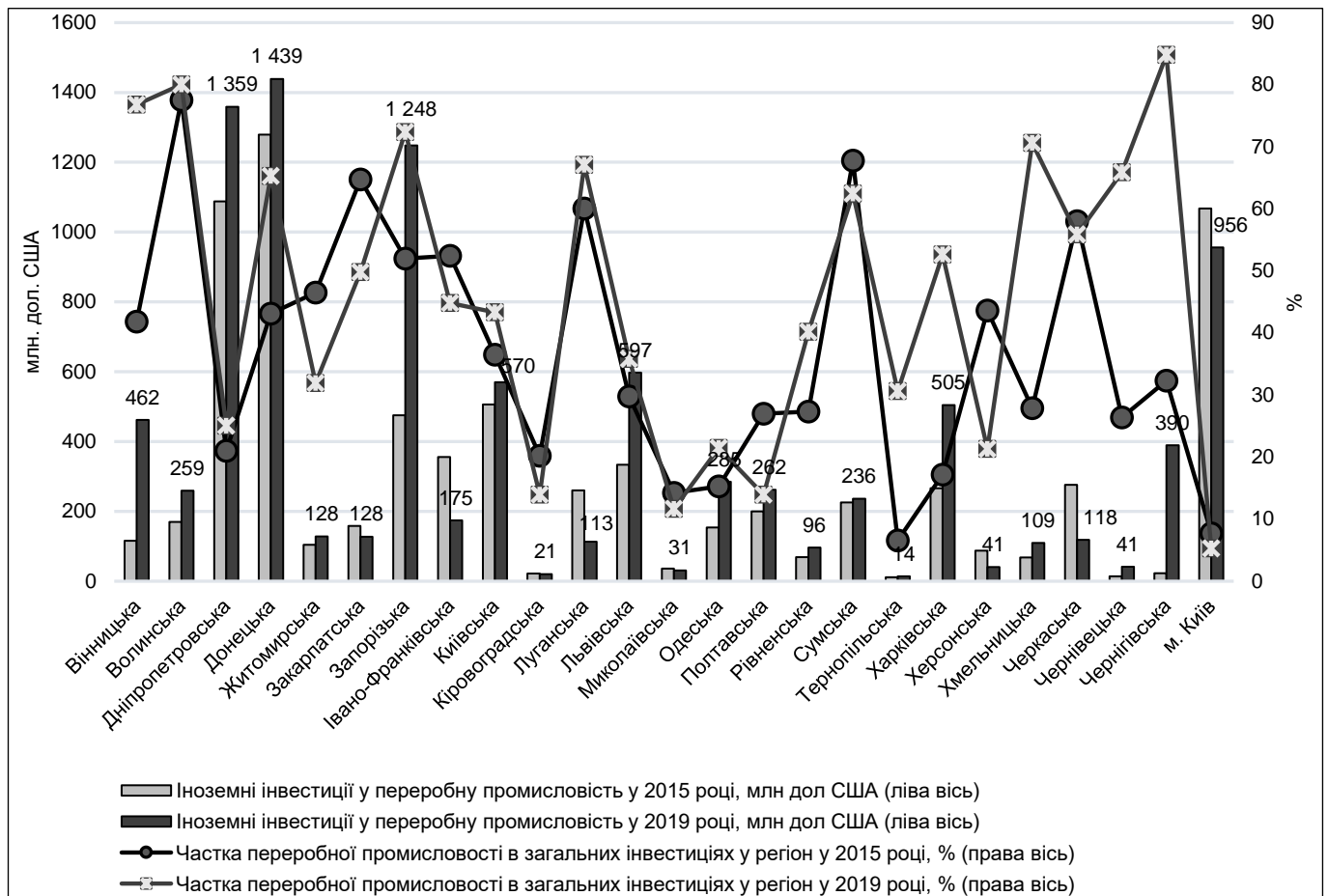

Рисунок 1. Обсяг іноземних інвестицій у переробну промисловість регіонів України та їх частка у загальних інвестиціях у регіон, 2015 та 2019 рр.

Джерело: авторська розробка на основі [19].

Причинно-наслідковий зв'язок між промисловим розвитком та інклюзивністю був проаналізований у Доповіді ЮНІДО «Звіт про промисловий розвиток – 2016. Роль технологій та інновацій у всеохоплюючому та сталому промисловому розвитку» [4] (рис. 2).

Розвиток промислового комплексу у регіонах та його модернізація буде впливати на соціальну інклюзивність в залежності від типу інновацій та технологій, які запроваджуються. Разом з тим, підвищення технологічного рівня виробництва веде до збільшення рівня доходів суспільства в цілому та нагромадженню добробуту, у тому числі й особистого. Технологічні зрушення створюють попит на висококваліфіковану робочу силу, яка стає стимулом для впровадження інновацій. Соціально всеохоплюючий промисловий розвиток може максимально рівномірно розподіляти плоди економічного зростання лише за наявності внутрішніх можливостей та технологій, підлаштованих під умови країни. Внаслідок цього, суспільство може приймати рішення на основі компромісів – між соціальною інклюзивністю та екобезпекою; екологічною сталістю та робочими місцями й розподілом доходів [4].

Забезпечення регіональної інклюзії в Україні передбачає повноцінну реалізацію Цілі Сталого Розвитку 8 «Сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх». Напрями забезпечення поступального, всеохоплюючого та сталого економічного зростання й зайнятості визначені в 2-4-й підцілях Цілі 8. Вони включають: «підвищення продуктивності праці шляхом диверсифікації, технічної модернізації та інноваційної діяльності, у тому числі

шляхом приділення особливої уваги секторам з високою доданою вартістю і працемістким секторам»; «розвиток політики, яка сприяє продуктивній діяльності, створенню робочих місць, підприємництву, творчій та інноваційній діяльності, та заохочення офіційного визнання і розвиток мікро-, малих і середніх підприємств, у тому числі шляхом надання їм доступу до фінансових послуг»; «до кінця 2030 року поступове підвищення глобальної ефективності використання ресурсів у системах споживання і виробництва та прагнення, щоб економічне зростання не супроводжувалося погіршенням стану навколишнього середовища...» [22]. В ній також зазначено, що у найменш розвинених країнах необхідно підтримувати темп зростання ВВП на одну особу населення на рівні не менше 7% [22]. Разом з тим, для забезпечення регіональної інклюзії такі самі умови мають бути забезпечені і для зростання ВВП на одну особу у найбільш відсталих регіонах України.

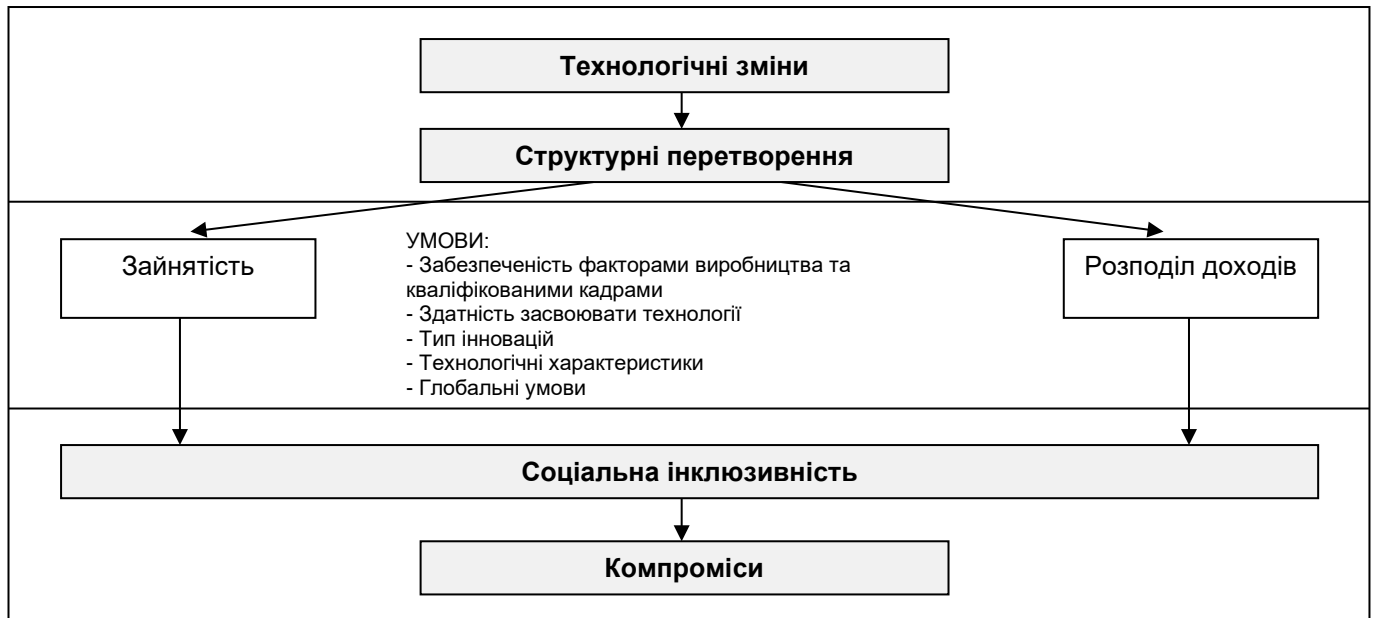

Рисунок 2. Концептуальна схема: технологічні зміни, необхідні для стійких структурних змін, та соціальна інклюзивність

Джерело: [4].

Серед регіонів України за період 2004-2018 рр. жоден з регіонів не досяг середнього щорічного темпу зростання ВВП бодай у 5%, не кажучи вже по 7%. Лідерами прискорення економічного зростання стали Житомирська (4,7%), Вінницька (4,3%), Кіровоградська (4,2%) та Чернівецька (4,1%) області. Разом з тим, у 2018 р. декілька регіонів демонстрували темпи понад 7%: Кіровоградська (8,1%), Черкаська (9,8%) області. Ряд регіонів мали близько 6% – Вінницька, Житомирська, Івано-Франківська, Київська, Львівська, Сумська, Чернігівська області. Це підтверджує наявність потенціалу регіонів нарощувати ВВП на одну особу відповідно до вказаного критерію.

Світовий та вітчизняний досвід свідчить, що для забезпечення інклюзії регіонів держава має приділяти увагу інтеграційним заходам: від публічно-приватного партнерства із представниками малого, середнього і великого бізнесу для реалізації спільних проєктів, спрямованих на створення нових «точок зростання» у відсталих регіонах, до розвитку транспортного міжрегіонального сполучення, підвищення доступу до освіти та медичного обслуговування, комунальних послуг тощо.

НІСД пропонує створити загальнонаціональний фонд сталого розвитку, що наповнюється коштами з диверсифікованих джерел, зокрема, за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги, з метою активізації міжрегіонального та міжмуніципального співробітництва з метою досягнення ЦСР, підтримки потенційних центрів економічного зростання, які можуть мати територіальні та секторальні мультиплікативні ефекти [23, с. 2].

Особливого значення набувають «якірні» інклюзивні інституції, що забезпечують широку участь людей в економічній діяльності з метою повноцінної реалізації свого професіоналізму, навичок та талантів [7, с. 64]. Такими інституціями можуть виступати агенції регіонального розвитку, що володіють значним потенціалом у залученні інвестицій та реалізації інвестиційних проєктів. За умов налагодження відповідного кадрового забезпечення та фінансування вони можуть сприяти реалізації різноманітних програм територіального розвитку в регіоні – від інфраструктурних інвестицій до створення нових робочих місць, у тому числі за рахунок створення нових підприємств промислової діяльності.

Відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки [24] важливим напрямом є й удосконалення підходів до формування регіональних стратегій та забезпечити навчання й підвищення кваліфікації посадових осіб субнаціональних органів влади, залучених до процесів розробки цих стратегій як напрямку підвищення їх інституційної спроможності.

Заходами промислової політики, що сприяють регіональній інклюзії та подоланню диспропорційності регіонального розвитку, можуть бути:

- розвиток фізичної інфраструктури, зняття зайвих адміністративних перепон, посилення дерегулювання підприємницької діяльності та цифровізації державних сервісних послуг, що забезпечить трансакційні переваги і стимулюватиме приплив промислових інвестицій в регіони з низьким рейтингом інклюзивності;
- просування національними та субнаціональними органами влади промислової продукції вітчизняного виробництва, створення позитивного іміджу у міжнародному просторі та створенню спільних інтересів в інноваційному розвитку на принципах «спів-конкуренції» (*co-opetition*);
- сприяння розвитку мережевих інститутів – індустріальних парків, промислових та цифрових кластерів (регіональних та міжрегіональних) для забезпечення мережевих ефектів технологічного та інноваційного розвитку, що, за концепцією ЮНІДО, сприятимуть регіональній інклюзії;
- співпраця із закладами вищої освіти регіону та запровадження дуальної освіти для розвитку кадрового потенціалу для промисловості регіонів;

Висновки та перспективи подальших розвідок. Рейтингування регіонів за показниками інклюзивного розвитку продемонструвало відмінність позицій регіонів від рангів за ВРП на душу населення, але при цьому – наявність певної кореляції між ними. Було встановлено значну щільність зв'язку між рівнем промислового розвитку та рівнем інклюзивності регіонів. Це дає підстави стверджувати, що деіндустріалізація регіонів України впродовж останніх трьох десятиліть стала однією з причин поглиблення міжрегіональних диспропорцій. В свою чергу, шляхом стимулювання промислового розвитку в низькорейтингових регіонах можна досягти вищого рівня інклюзивності.

Розвиток промисловості сприяє регіональній інклюзії у постачанні робочих місць та гідної оплати праці. За рахунок інвестицій забезпечуються мультиплікативні ефекти у регіонах, які посилюються інтеграцією підприємницької діяльності (мережеві структури), публічно-приватним партнерством, взаємодією із освітніми та науковими закладами, партнерством із зарубіжними виробниками в рамках реалізації спільних інноваційних проєктів тощо. Для відтворення цих ефектів мають бути використані нові інституційні технології, перетворювальні інвестиції, коопераційні форми розвитку та господарювання, спрямовані на широке застосування порівняльних переваг регіонів.

Список використаних джерел

1. Rodrik D. *Normalizing Industrial Policy. Working Paper No. 3. Washington: The International Bank for Reconstruction and Development, The World Bank, 2008. 36 p.*
2. *The Inclusive Growth and Development Report 2017 / Ed. by M. Singh, A. Wright. Geneva, World Economic Forum, 2017. 135 p.*
3. *Regional Inclusion / European Bank for Reconstruction and Development. URL: <https://www.ebrd.com/inclusion> (дата звернення 10.03.2021)*
4. *Отчет о промышленном развитии – 2016. Роль технологий и инноваций во всеохватывающем и устойчивом промышленном развитии. Основные положения отчета. Вена: Организация объединенных наций по промышленному развитию, 2015. 98 с.*
5. Авдокушин Е. Ф., Иванова В. Н. *Инклюзивное развитие: основные направления, базовые предпосылки и возможные ограничения. Вопросы новой экономики. 2014. №3 (31). С. 4-13*
6. Аджемоглу Д., Робинсон Дж. *Почему одни страны богатые, а другие бедные. Происхождение власти, процветания и нищеты. Москва : АСТ, 2015. 694 с.*
7. Бобух І. М., Щегель С. М. *Стратегічні орієнтири економічного зростання України: інклюзивність як ключовий пріоритет. Вісник Національної академії наук України. 2018. №7. С. 55-70*
8. Манцуров І. Г. *Інклюзивний розвиток як основа протидії глобальним викликам сьогодення. Економіка України. 2018. №10 (683). С. 71-87*
9. *Інклюзивний вимір розвитку міст – центрів ділової активності України: тенденції та перспективи: наукова доповідь / НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; наук. редактор М. І. Мельник. Львів, 2019. 55 с.*
10. Piketty T. *Capital in the Twenty-First Century. The Belknap Press of Harvard University Press, 2014. 685 p.*
11. Прогнімак О. Д. *Інклюзивний розвиток України: перешкоди vs перспективи. Економічний вісник Донбасу. 2018. №1 (51). С. 187-197*
12. Reinert E. S. *How Rich Countries Got Rich... and Why Poor Countries Stay Poor. NY: PublicAffairs, 2019. 387 p.*
13. Ranieri R., Ramos R. A. *Inclusive growth: building up a concept. Working Paper, No. 104. International Policy Centre for Inclusive Growth (IPC-IG), 2013. 21 p. URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/71821/1/736729240.pdf>*
14. Решетило В. П. *Концепція інклюзивного сталого розвитку та її реалізація в умовах децентралізації. Інклюзивний розвиток економіки в умовах глобальних викликів сьогодення: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Харків, 1–28 лютого 2020 р.). Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. С. 7-12*
15. Хоменко О. В. *Теоретичні та практичні аспекти інклюзивного розвитку економіки КНР. Кітаєзнавчі дослідження. 2018. № 1. pp. 69–76. DOI: 10.15407/chinesest2018.01.069*

16. Дейнеко Л. В., Ципліцька О. О. Промисловий потенціал регіонів та завдання регіональної промислової політики в умовах деіндустріалізації. *Економічний аналіз*. 2020. Т. 30. № 1. С. 65–73. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2020.01.01.065>
17. Deineko L., Sychevskiy M., Kovalenko O., Tsyplitska O., Deineko O. The estimation of sectoral contribution to regional divergence in Poland and Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*. No. 4. 2020. pp. 107-120 URL: <https://businessperspectives.org/journals/problems-and-perspectives-in-management/issue-365/the-estimation-of-sectoral-contribution-to-regional-divergence-in-poland-and-ukraine>
18. Как стимулировать инклюзивный и устойчивый рост субрегиона СПЕКА? (Справочно-аналитический документ) / Экономический форум СПЕКА 2019 года «Взаимосвязанность: Упрощение процедур торговли и транспорта и устойчивое развитие в субрегионе СПЕКА» (г. Ашгабат, Туркменистан, 20-21 ноября 2019 г.). ЕЭК ООН, ЭСКАТО, 2019. 60 с.
19. Статистичний збірник «Регіони України» 2019 / за ред. І.Є. Вернер. Київ: Державна служба статистики, 2019. 657 с.
20. Антіпова А. То скільки коштує робоче місце? Голос України. Газета Верховної Ради України. 17 жовтня 2012 р. URL: <http://www.golos.com.ua/article/68799>
21. Розвиток промисловості для забезпечення зростання та оновлення української економіки : науково-аналітична доповідь / за ред. д-ра екон. наук Дейнеко Л.В.; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К., 2018. 158 с.
22. Цілі сталого розвитку в Україні. United Nations Ukraine. URL: <http://sdg.org.ua/ua/> (дата звернення 09.02.2021 р.)
23. Ковалівська С. В., Баранік В. О. Запровадження механізмів досягнення цілей сталого розвитку в Україні у міжрегіональному співробітництві. Київ, НІСД, 2021. 9 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-01/csr.pdf> (дата звернення 09.02.2021)
24. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 р. №695. URL: <https://www.kmu.gov.ua/nras/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-2021-2027-t50820> (дата звернення 09.02.2021).

References

1. Rodrik, D. (2008). Normalizing Industrial Policy. Working Paper No. 3. The International Bank for Reconstruction and Development, The World Bank.
2. Singh, M. & Wright, A. (Eds.). (2017). The Inclusive Growth and Development Report 2017. World Economic Forum.
3. European Bank for Reconstruction and Development. Regional Inclusion. <https://www.ebrd.com/inclusion> (referred on 10.03.2021).
4. UNIDO (2015). Industrial Development Report 2016. The Role of Technology and Innovation in Inclusive and Sustainable Industrial Development. Overview. https://www.unido.org/sites/default/files/2015-12/EBOOK_IDR2016_OVERVIEW_ENGLISH_0.pdf
5. Avdokushin, E. F., & Ivanova, V. N. (2014). Inklyuzivnoe razvitie: osnovnye napravleniya, bazovye predposylki i vozmozhnye ogranicheniya [The Inclusive Development: Main Directions, Basic Prerequisites and Possible Restrictions]. *Voprosy novoy ekonomiki*, 3(31), 4–13.
6. Acemoglu, D., & Robinson, J. (2015). Pochemu odni strany bogatye, a drugie bednye. Proiskhozhdenie vlasti, protsvetaniya i nishchety [Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity, and Poverty]. Moscow : AST.
7. Bobukh, I. M., & Shchegel, S. M. (2018). Stratehichni oriientyry ekonomichnoho zrostannia Ukrainy: inkliuzyvni yak kliuchovyi priorytet [Strategic environments of economic growth in ukraine: inclusiveness as a key priority]. *Visnik Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy*, 7, 55-70.
8. Mantsurov, I. (2018). Inkliuzyvnyi rozvytok yak osnova protydii hlobalnym vyklykam sohodennia [Inclusive growth as a basis for countering the global challenges of nowadays]. *Ekonomika Ukrainy*, 10 (683), 71-87.
9. Melnyk, M. I. (Ed.) (2019). Inkliuzyvnyi vymir rozvytku mist – tsentriv dilovoi aktyvnosti Ukrainy: tendentsii ta perspektyvy [Inclusive dimension of city development – the centers of business activity of Ukraine: trends and perspectives]: scientific report. NAN Ukrainy. DU «Instytut rehionalnykh doslidzhen imeni M. I. Dolishnoho NAN Ukrainy». Lviv.
10. Piketty, T. (2014). Capital in the Twenty-First Century. The Belknap Press of Harvard University Press.
11. Prognimak, O. D. (2018). Inkliuzyvnyi rozvytok Ukrainy: pereshkody vs perspektyvy [Inclusive development of Ukraine: obstacles vs prospects]. *Ekonomichni visnyk Donbasu*, 1 (51), 187-197.
12. Reinert, E. S. (2019). How Rich Countries Got Rich... and Why Poor Countries Stay Poor. NY: PublicAffairs.
13. Ranieri, R., & Ramos, R. A. (2013). Inclusive growth: building up a concept. Working Paper, No. 104. International Policy Centre for Inclusive Growth (IPC-IG). <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/71821/1/736729240.pdf>
14. Reshetylo, V. P. (2020). Kontseptsiiia inkliuzyvnoho staloho rozvytku ta yii realizatsiia v umovakh detsentralizatsii [Concept of inclusive sustainable development and its realization in terms of decentralization]. *Inklyuzyvnyi rozvytok ekonomiky v umovakh hlobalnykh vyklykiv sohodennia: materialy mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf.* (Kharkiv, 1–28 February 2020). Kharkiv: HNUMG im. O. M. Beketova, 7-12.
15. Khomenko, O. V. (2018). Teoretychni ta praktychni aspekty inkliuzyvnoho rozvytku ekonomiky KNR [Theoretical and practical aspects of inclusive development pf economy of CNR]. *Kytaiezhnavchi doslidzhennia*, 1, 69–76. <https://doi.org/10.15407/chinesest2018.01.069>

16. Deineko, L., & Tsyplitska, O. (2020). *Regional industrial potential and the objectives of regional industrial policy in terms of deindustrialization. Economic analysis*, 30 (1, Part 1), 65-73. <https://doi.org/10.35774/econa2020.01.01.065>
17. Deineko, L., Sychevskiy, M., Kovalenko, O., Tsyplitska, O., Deineko, O. (2020). *The estimation of sectoral contribution to regional divergence in Poland and Ukraine. Problems and Perspectives in Management*, 4, 107-120. <https://businessperspectives.org/journals/problems-and-perspectives-in-management/issue-365/the-estimation-of-sectoral-contribution-to-regional-divergence-in-poland-and-ukraine>
18. YeEK OON, ESKATO (2019). *Kak stimulirovat' inklyuzivnyy i ustoychivyy rost subregiona SPEKA? (Spravochno-analiticheskiy dokument) [How to stimulate inclusive and sustainable growth of subregion SPEKA (Reference-analytical document)]*. *Ekonomicheskiiy forum SPEKA 2019 goda «Vzaimosvyazannost': Uproshchenie protsedur trgovli i transporta i ustoychivoe razvitie v subregione SPEKA»* (g. Ashgabat, Turkmenistan, 20-21 November 2019).
19. Verner, I. E. (Ed.) (2019). *Statystychnyi zbirnyk «Rehiony Ukrainy» 2019*. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky.
20. Antipova, A. (2012). *To skilky koshtuie roboche mistse? [So how much is a job?]*. *Holos Ukrainy*. *Hazeta Verkhovnoi Rady Ukrainy*. <http://www.golos.com.ua/article/68799>
21. Deineko, L. V. (Ed.) (2018). *Rozvytok promyslovosti dlia zabezpechennia zrostannia ta onovlennia ukraïnskoi ekonomiky : naukovo-analitychna dopovid*. NAN Ukrainy, DU «In-t ekon. ta prognoz. NAN Ukrainy», Kyiv.
22. United Nations Ukraine. *Tsili stalogo rozvytku v Ukraini [Goals of sustainable development in Ukraine]*. <http://sdg.org.ua/ua/> (referred on 09.02.2021).
23. Kovalivska, S. V., & Baranik, V. O. (2021). *Zaprovdzhennia mekhanizmiv dosiahnennia tsilei staloho rozvytku v Ukraini u mizhrehionalnomu spivrobitnytstvi [Introduction of mechanisms for achieving the goals of sustainable development in Ukraine in interregional cooperation]*. Kyiv, NISD. <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-01/csr.pdf> (referred on 09.02.2021).
24. *Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na 2021-2027 roky [On approval of the State Strategy for Regional Development for 2021-2027]: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, 5 August 2020, No. 695*. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-20212027-t50820> (referred on 09.02.2021).

ДАНІ ПРО АВТОРІВ

Дейнеко Людмила Вікторівна, доктор економічних наук, професор, завідувач відділу промислової політики Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України»
 вул. Панаса Мирного, 26, м. Київ, 01011, Україна
 e-mail: deinekolv@gmail.com
 orcid.org: 0000-0003-0540-5413
 Researcher ID: K-3071-2017

Ципліцька Олена Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу промислової політики Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України»
 вул. Панаса Мирного, 26, м. Київ, 01011, Україна
 e-mail: o.liakhovetz@gmail.com
 orcid.org: 0000-0003-3803-9421
 Researcher ID: T-7569-2017

ДАННЫЕ ОБ АВТОРАХ

Дейнеко Людмила Викторовна, доктор экономических наук, профессор, заведующая отделом промышленной политики ГУ «Институт экономики и прогнозирования НАН Украины»
 ул. Панаса Мирного, 26, м. Киев, 01011, Украина
 e-mail: deinekolv@gmail.com

Цыплицкая Елена Александровна, кандидат экономических наук, доцент, старший научный сотрудник отдела промышленной политики ГУ «Институт экономики и прогнозирования НАН Украины»
 ул. Панаса Мирного, 26, м. Киев, 01011, Украина
 e-mail: o.liakhovetz@gmail.com

DATA ABOUT THE AUTHORS

Deineko Liudmyla, Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of Department of Industrial Policy Institute for Economics and Forecasting of NAS of Ukraine
 26, Panasa Myrnoho, Kyiv, 01011, Ukraine
 e-mail: deinekolv@gmail.com

Tsyplitska Olena, PhD in Economics, Associate Professor, Senior Researcher of Department of Industrial Policy

УДК 37.025.7

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2021-49-70-80>

ПІДПРИЄМНИЦЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ СТУДЕНТІВ

Меньшиков В. В.,
 Ружа О. П.

Ключові слова: потенціал, підприємницький потенціал, університетська среда, фактори активізації підприємницької активності.

ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ СТУДЕНТОВ

Меньшиков В. В.,
 Ружа О. П.

Важным условием экономического роста и повышения качества жизни населения является рост предпринимательской активности. Особое место здесь занимает молодежь, особенно ее студенческая составляющая, которая уже в период своей учебы частично уже получает необходимые знания, навыки и опыт в области предпринимательства. Однако существуют и факторы, непосредственно находящиеся в академической среде, которые выступают барьерами роста предпринимательского потенциала студентов.

Предметом исследования является совокупность теоретических, методических и практических вопросов, направленных на дальнейшее формирование предпринимательского потенциала студентов и его активизацию в аспекте значимой роли в этом процессе академической среды.

Цель исследования – рассмотреть теоретические основы концепции предпринимательского потенциала, изучить зарубежный опыт исследования предпринимательского потенциала студентов, исследовать роль университетской среды высших учебных заведений Латвии в вопросах формирования и активизации предпринимательского потенциала студентов.

Среди используемых авторами **методов** – аксиоматический, анализ и синтез, монографический, социологический опрос, статистический анализ количественных данных анкетного опроса.

Результаты исследования. Были определены параметры реального и потенциального участия студенчества Латвии в предпринимательской деятельности, основные барьеры расширения масштабов предпринимательской деятельности студентов, предложены мероприятия, реализуемые в академической среде и стимулирующие интерес к предпринимательству и реальную включенность студентов в эту деятельность. Корреляционный анализ факторов активизации предпринимательского потенциала студенчества в университетской среде и степенью готовности студентов основать свое предприятие на первое место выдвинул знания, которые соотносятся с конкретной предпринимательской деятельностью.

Область применения результатов работы. Материалы, результаты и выводы статьи могут быть использованы научно-исследовательскими организациями, органами государственного управления, учреждениями высшего образования, студенческими организациями.

Выводы. Наш анализ предпринимательского потенциала латвийских студентов чрезвычайно важен в деле изучения и развития предпринимательства как в национальном масштабе, так и на уровне отдельных учреждений высшего образования. Полученные результаты дают возможность оценить ситуацию и принять меры в направлении создания более благоприятной среды обучения для развития и реализации предпринимательских намерений студентов.

Ключевые слова: потенциал, предпринимательский потенциал, университетская среда, факторы активизации предпринимательской активности.

ENTREPRENEURIAL POTENTIAL OF STUDENTS

Menshikov Vladimir,
 Ruza Oksana

An important condition for economic growth and for improving the quality of life of the population is the growth of entrepreneurial activity, especially its student component. Students partly receive necessary knowledge, skills and experience in the field of entrepreneurship during their studies. However, there are also factors in the academic environment that act as barriers to the growth of students' entrepreneurial potential.

The subject of the research is a set of theoretical, methodological and practical issues aimed at further development of students' entrepreneurial potential and its activation in terms of the significant role in the academic environment.